

ČESKÉ VĚŘE DEZINFORMACÍ VOLBY

**České prezidentské volby
v online prostoru (2. kolo)**

**Téma války na Ukrajině
v předvolební debatě**

**Autorky: Natálie Tkáčová, Kristína Šefčíková,
Prague Security Studies Institute**

Únor 2023

Prague Security
Studies Institute

Obsah

Prezidentští kandidáti	1
Politické subjekty(strany a jejich lídři)	2
Weby známé šířením dezinformací	3
Mainstreamová média	4
Závěr	5

Prague Security Studies Institute (PSSI) se v rámci projektu „České volby v éře dezinformací: Prezidentské volby 2023“ podíval na veřejnou debatu v online prostoru o prezidentských volbách a kandidátech mezi prvním kolem voleb, které se konalo 13. a 14. ledna, a druhým kolem voleb, které proběhlo 27. a 28. ledna. Zaměřili jsme se konkrétně na to, jak bylo v předvolební kampani a v následné veřejné diskusi v online prostoru využito a manipulováno téma války na Ukrajině.

Zatímco ještě před prvním kolem voleb jsme v rámci našeho monitoringu nezachytili jasně koordinovanou dezinformační kampaň, ať už domácími nebo zahraničními aktéry, před druhým kolem se zintenzivnily informační manipulace, které spojovalo téma potenciálního zapojení České republiky do války na Ukrajině. Jeden ze dvou kandidátů postupujících do druhého kola, Andrej Babiš, se ve své kampani zaměřil na svého protikandidáta Petra Pavla, když se na druhý den po prvním kole voleb po

celé zemi [objevily](#) Babišovy billboardy, na kterých tvrdil, že „nezavleče Česko do války protože je diplomat, ne voják.“ Prohlášení tak mělo za cíl naznačit, že jeho protikandidát, který je generálem ve výslužbě, zemi zavleče do války na Ukrajině. [Podle](#) ústavních právníků ale prezident nemá pravomoci, které by jemu samotnému umožňovaly Česko do války „zavlečt“. Mezi prvním a druhým kolem voleb se navíc [objevily](#) screenshoty falešné SMS zprávy, jejichž autor jménem prezidentského kandidáta Petra Pavla vyzývá příjemce, aby se dostavili na pobočku armády, kde obdrží výzbroj pro mobilizaci na Ukrajině. Operátoři ale [potvrdili](#), že se esemeska sítěmi nešířila a screenshot se šířil pouze v online prostoru. V PSSI jsme se proto podívali na to, jak tato informační manipulace rezonovala právě v online prostoru, ve čtyřech kategoriích výstupů: na webech známých šířením dezinformací, v mainstreamových médiích,¹ zda a jak o ní psaly politické subjekty (strany a jejich lídři) a v neposlední řadě i samotní kandidáti.

LEŽ
Pavel nás zatáhne do války s Ruskem

PRAVDA

Generál Pavel od začátku války varuje před kroky, které by mohly vést k válce Ruska s NATO. Naopak vždy usiloval o jednání s Ruskem, aby nedošlo k válce. Jako předseda Vojenského výboru NATO dokonce úspěšně jednal s náčelníkem ruského generálního štábu Gerasimovem. Jako prezident by se zasadil o urychlení mírových jednání.

**LHANÍM NÁS NEROZDĚLÍ!
SDÍLEJTE PRAVDU**

Prezidentští kandidáti

V rámci online komunikace kandidátů na sociálních sítích téma války nepřilákalo větší pozornost a objevilo se jen v 6 ze 100 příspěvků s nejpočetnějšími interakcemi, přičemž 4 z nich byly reakce Petra Pavla na prohlášení Andreje Babiše, ne samotná Babišova kampaň.

Petr Pavel [kritizoval](#) Andreje Babiše za jeho kampaň, která podle jeho slov způsobila konflikt v České republice. Zároveň se na svém Facebooku [pokusil](#) i o vyvrácení lží, které se o něm v souvislosti s údajnou válkou šířily, jako například že Česko zatáhne do války s Ruskem,

¹ Pomocí nástroje Pulsar Media Monitor bylo vybráno 100 článků ze zpravodajských webů s nejvyšším počtem zobrazení.

vyhlásí mobilizaci či zavede povinnou vojenskou službu. Petr Pavel tak podobně jako v období před [prvním kolem voleb](#) využil jednu ze strategií potírání dezinformací, takzvaný debunking, neboli reakce na již existující informační manipulaci, její odhalení a vysvětlení skutečnosti. Tato strategie potenciálně dosáhla určitého efektu, jelikož většina příspěvků s tématem války a využitím debunkingu pocházela právě od Petra Pavla.

Poměrně výrazné reakce (v médiích, na sociálních sítích a mezi politickými představiteli) si vysloužila Babišova [odpověď](#) na hypotetickou otázku v předvolební debatě České televize, zda by v případě napadení Polska či

pobaltských republik vyslal české vojáky na pomoc: „*Ne, určitě ne. Já chci mír, já nechci válku. A v žádném případě bych neposílal naše děti a děti našich žen do války.*“ Cílem otázky bylo pravděpodobně zjistit postoj k článku 5 Severoatlantické smlouvy, podle kterého je útok na jednoho útokem na všechny. Přestože se krátce po vysílání debaty na svém [Twitteru](#) opravil, vysloužil si za to kritické názory (nejen) od členů vlády, podle nichž Andrej Babiš zpochybňuje spojenecké závazky a poškozuje české jméno v zahraničí. Podobný názor [měl](#) i Petr Pavel. Andrej Babiš na svém [Facebooku](#) reakce vnímal jako přerukování jeho výroku.

Politické subjekty (strany a jejich lídři)

Ze 100 příspěvků na Facebooku s nejvyšším počtem interakcí na účtech politických subjektů se téma údajného zavlčení České republiky do války objevilo ve 20 %, přičemž autorem jedné čtvrtiny z nich byl Jindřich Rajchl, který je předsedou strany PRO profilující se jako strana s konzervativními hodnotami, a zároveň bývalým členem mimoparlamentního pravicového hnutí Trikolora. Ve svých příspěvcích měl tendenci [podporovat](#) kandidáta Andreje Babiše právě s odůvodněním, že nechce

zatahnout Česko do války. V jednom ze svých příspěvků se Jindřich Rajchl vyjádřil i k falešné SMS zprávě o mobilizaci, když zpochybnil nepravdivost zprávy a napsal, že: „*a) buď jde o hoax s cílem vystrašit lidi a poškodit Petra Pavla ve 2. kole prezidentských voleb; b) nebo došlo k chybě v nastavení systému a software rozeslal tuto sms o pár týdnů dřív, než bylo původně v plánu.*“ Dezinformaci a potenciálně poplašnou zprávu tak podpořil a dále šířil.

Téma údajného zavlčení Česka do války neušlo pozornosti ani členům SPD, a to zejména jejímu lídrovi, Tomiu

Okamurovi. Podle jeho slov hnutí SPD Petra Pavla v druhém kole nepodpoří z [důvodu](#), že „*dle jeho veřejných*

vyjádření by (Pavel) podpořil vyslání našich vojáků na Ukrajinu, čímž by naši zemi přímo zatáhl do války.“V tomto příspěvku zároveň sdílel tweet Petra Pavla ze dne 8. března 2022, ve kterém vyzývá, abychom se nebalili pro Ukrajinu udělat více – nabídnout například vojáky NATO a leteckou podporu. Tento příspěvek na Twitteru sdílel i ve svém příštím [příspěvku](#) na Facebooku se slovy, že Pavel chtěl poslat vojáky NATO, včetně těch českých, na Ukrajinu proti Rusku a zatáhnout tak Česko přímo do války ještě v loňském roce. Vzhledem k tomu, že Petr Pavel v tomto tweetu hovoří o pomoci především v podobě ochrany civilistů, jedná se o zmanipulování informace a šíření strachu s cílem zdiskreditovat kandidáta. Tento příspěvek však přesto sdílelo 1 600 uživatelů. Na podobnou vlnu naskočil i další člen SPD a europoslanec Ivan David.

Podobné narativy o podpoře Andreje Babiše oproti Petru Pavlovi rezonovaly i na opačné straně politického

spektra. [Podle](#) Kateřiny Konečné, europoslankyně a předsedkyně Komunistické strany Čech a Moravy (KSČM), Andrej Babiš „není volba srdcem, nýbrž volba toho, kdo z nabízené dvojice představuje menší hrozbu pro peněženky občanů a válečné běsnění.“ Po prvním kole prezidentských voleb jsme tak mohli pozorovat určité názorové sjednocení opozičních stran, jak ze strany pravice, tak ze strany levice, které si mezi dvěma kandidáty vybrali Andreje Babiše jako nutné menší zlo.

Z příspěvků vládní koalice do debaty dosáhl vyšší pozornosti v podobě interakcí jen Ivan Bartoš, [podle](#) kterého „jediný, kdo mobilizuje, je sám Andrej Babiš. Mobilizuje dezinformační scénu, která dělá z lidí hlupáky a tlačí do společnosti nebezpečné lži,“ a příspěvek ODS, který citoval ministryni obrany, Janu Černochovou, [vyzývající](#) Andreje Babiše, aby ve své kampani nezneužíval povolání vojáků.

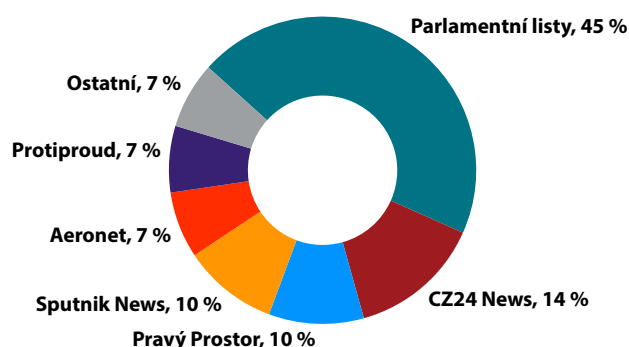
Weby známé šířením dezinformací

Na webech známých šířením dezinformací se předemné téma objevilo ve 29 článcích, přičemž neaktivnější z nich byly podobně jako v období před prvním kolem voleb Parlamentní listy, na kterých se objevilo 13 článků. Tento web nemá na české mediální scéně zanedbatelný dosah — průměrná návštěvnost tohoto webu byla podle statistik nástroje [SimilarWeb](#) od října do prosince 4,6 milionu návštěvníků měsíčně. Na tento web pronikly některé názory dříve zmíněných opozičních politických subjektů, včetně Jindřicha Rajchla, obhajujícího volbu Andreje Babiše a Ivana Davida. Podobný narativ na webech [prosazovala](#) i senátorka a bývalá členka levicové strany ČSSD, Jana Zwyrtková Hamplová, podle které je Andrej Babiš „alespoň nadějí v úsilí o mír a nezatažení naší země do zbytečné války.“ Sjednocení názorů opačných politických spekter v otázce volby kandidáta ve druhém kole tak můžeme vidět i v tomto případě.

Andreje Babiše se samozřejmě v médiích zastali i členové jeho hnutí ANO, konkrétně Karel Havlíček, který usiloval o smířlivější vysvětlení argumentu o zatažení Česka

do války, jak jsme pozorovali v případě jiných politických subjektů. Vojenské pozadí Petra Pavla [podle](#) něj představuje větší tendenci k silovému řešení než k tomu diplomatickému. Parlamentní listy pak také [sdílely](#) informace z prezidentské debaty, ve které Andrej Babiš obhajoval svůj billboard se slovy, že „není o panu Pavlovi. Já říkám, že nezavleču Česko do války.“

Poněkud zavádějící titulek nabízející prostor pro manipulaci se objevil v [článku](#), který informoval o rozhovoru s kandidátem Petrem Pavlem. Článek v názvu cituje kandidáta slovy „syny bych do války poslal,“ přičemž až v textu uvádí, že se jednalo o přímou otázku jak by se Petr Pavel zachoval, pokud by se Česko ocitlo v ohrožení, byla by vyhlášena mobilizace a jeho synové by dostali povolávací rozkaz. Podobný cíl můžeme [sledovat](#) například i u Tomia Okamury, který rovněž sdílel video z prezidentské debaty bez kontextu se slovy, že „Petr Pavel by byl hrdý, kdyby jeho syn v rámci solidarity se spojenci šel do války.“

Ostatní sledované weby známé šířením dezinformací se proti Petru Pavlovi v kontextu války vyjadřovaly ostře a negativně. Web C24 News s druhým nejvyšším počtem článků [informoval](#), že Petr Pavel chce vyhlásit válku Rusku se zdůrazněním, že se jedná o jadernou mocnost. V některých článcích byla kritika Pavla a jeho údajná touha po válce spojena s kritikou vlády či NATO. Podle jednoho autora na tomto [webu](#) je totiž „riziko, že nás Pavel zatáhne s Fialou, Černochovou a NATO do války naprosto reálné (pro mne osobně hraničící s jistotou).“ Web CZ24 News, který agreguje obsah z jiných problematických

platform, podle statistik SimilarWeb navštívilo od října do prosince v průměru 1,3 milionu návštěvníků měsíčně.

Petr Pavel a vláda se jako protagonisty války objevili i na webu Pravý prostor, který sdílel [názor](#) Ivana Davida, že „pokud vládní kandidát generál Petr Pavel ve volbách uspěje, bude to vláda vydávat za souhlas občanů se zapojením naší země do války na Ukrajině.“ Weby známé šířením dezinformací v tomto případě [potvrzovaly](#) zmanipulovanou informaci a dále ji šířily.

Mainstreamová média

Téma války se v mainstreamových médiích objevilo ve 14 článcích ze 100 s nejvyšší viditelností, přičemž nejpopulárnější článek na serveru Seznam zprávy [informoval](#) o strachu ve školách, který mezi dětmi vyvolala kampaň Andreje Babiše. Média ve svých článcích také dala prostor [názor](#) expertů, podle nichž Andrej Babiš svými billboardy „parazituje na strachu lidí a navazuje na tradici propagandy sovětského bloku.“ Některá z médií zároveň usilovala o uvedení zmanipulované informace (o pravomoci prezidenta vyhlásit válku) na pravou míru tím, že [sdílela](#) vyjádření ústavních právníků, podle nichž „prezident republiky sice rozhoduje o mobilizaci, avšak jednak na návrh a se souhlasem vlády, jednak jen za válečného stavu, o němž rozhodl Parlament.“ Ze 14 článků informujících o tématu války bylo 5 článků věnováno názorům expertů či ověřování informace v kampani Andreje Babiše, což vnímáme jako pozitivní vývoj.

článku v polských médiích [informující](#) o „překvapivých slovech kandidáta, který by neposlal vojáky v případě útočce na Polsko.“ Z reakcí členů vládní koalice se v mainstreamových médiích objevila [reakce](#) ministra zahraničních věcí, Jana Lipavského, podle kterého Andrej Babiš svým výrokiem poškodil Česko v zahraničí.

I do mainstreamových médií pronikl výrok Andreje Babiše o případné (ne)pomoci Polsku v případě napadení. Kromě samotné [reakce](#) kandidáta na kritiku, která se na něj za toto prohlášení snesla, média sdílela znění

Závěr

Manipulativní narativy o údajném zavlčení ČR do války na Ukrajině nebyli dominantním obsahem v rámci veřejné debaty v online informačním prostoru, a to ani v jedné ze čtyř sledovaných kategorií (weby známé šířením dezinformací, mainstreamová média, politické subjekty a samotní kandidáti). Tato manipulace dominovala spíše v offline předvolební kampani na billboardech nebo v předvolebních televizních debatách. Podobně jako před prvním kolem voleb, v online prostoru se i v tomto případě manipulativní obsah udržel převážně jen na webech známých šířením dezinformací. Mainstreamová média se věnovala spíše samotnému charakteru debaty. Nejvíce navštěvovaný web známý šířením dezinformací Parlamentní listy ve většině případů poskytoval prostor pro vyjádření politickým subjektům, které využívaly manipulaci tématu války, ostatní okrajové platformy byly ve svých článcích proti kandidátovi tvrdě vyhrazeny a manipulaci dále šířily. Jako důvod přitom většinou uváděly vojenskou minulost kandidáta, případně informovaly o spolčení s vládou či NATO, které Česko přivedou do války.

Podobný trend jsme v menší míře sledovali mezi politickými subjekty. Zatímco v komunikaci na Facebooku jsme zaznamenali i vyjádření členů vlády s kritickým sentimentem vůči kampani Andreje Babiše, v počtu

příspěvků převládaly zejména ty od krajních a opozičních subjektů, které naopak Andreje Babiše jako kandidáta podporovaly. I v tomto případě jsme sledovali snahu o šíření strachu ze zvolení Petra Pavla a zavlčení Česka do války. Zajímavé bylo poměrné sjednocení opozice napříč politickým spektrem, jak levice, tak i pravice, které se před druhým kolem rozhodly podpořit Andreje Babiše jako menší nutné zlo oproti Petru Pavlovi, i když před prvním kolem kolem něj panovala rozpolcenost.

Pokud se jedná o komunikaci samotných kandidátů, u Petra Pavla jsme mohli podobně jako v období před prvním kolem voleb sledovat využití debunkingu jako snahy o potírání dezinformací. Poměrně pozitivní vývoj jsme zaznamenali v mainstreamových médiích, která usilovala o vyvrácení zmanipulované informace poskytnutím prostoru expertům a ústavním právníkům. Podobné snahy o šíření manipulativních informací, zejména ze strany politických představitelů, či v případě voleb samotných kandidátů, však představují do budoucna riziko polarizace společnosti a narušování důvěry v demokratické instituce a k ústavním činitelům pomocí dezinformování o jejich pravomocích a šíření strachu.

Pro podrobnější ověřené informace o prezidentských volbách a kandidátech sledujte naše fact-checkující partnery [Demagog.cz](https://demagog.cz) a [HlídacíPes.org](https://hlidaciPes.org).

Text vznikl ve spolupráci s European Media Information Fund (EMIF) a jejich partnery Calouste Gulbenkian Foundation a European University Institute. Výhradní odpovědnost za jakýkoliv obsah podporovaný EMIF náleží autorce a nemusí nutně odrážet pozice EMIF a jejich partnerů, Calouste Gulbenkian Foundation a European University Institute.

European | **MEDIA AND
INFORMATION** | Fund

Managed by
Calouste Gulbenkian Foundation

Sběr dat ze zpravodajských webů byl proveden pomocí nástroje Pulsar Media Monitor poskytnutým Beacon Project, International Republican Institute.

